

УДК 370.91(477):929:004.65

Світлана Муріна,

мол. наук. співроб. Інституту біографічних досліджень НБУВ

**НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ УКРАЇНИ
В ДОЛІ ВИЗНАЧНИХ ПОСТАТЕЙ
(На прикладі домену «Навчальні заклади» БД «Персоналії»)**

У статті на основі опрацювання Бази даних «Персоналії», яка створюється в Інституті біографічних досліджень НБУВ, наведені дані про чисельність занесених до БД осіб, пов'язаних з вищими навчальними закладами: Київським, Львівським національними університетами, іншими ВНЗ. Здійснено розподіл персоналій за сферами знань (галузевими доменами) – «Гуманітарні науки», «Економічні та суспільні науки», «Історія», «Природничі науки», «Політика». Окремо проаналізовані політехнічні та педагогічні вищі учбові заклади.

Ключові слова: база даних «Персоналії», домен, університет, навчальний заклад, персоналія.

Україна завжди славилася високим рівнем освітніх закладів та освіченості свого населення. З часів Київської Русі освітній процес грав тут помітну роль, визначаючи інтелектуальний потенціал українства. Можна згадати, що козацька старшина мала освіту європейського рівня, а такі заклади, як Острозька та Києво-Могилянська Академія для свого часу вважалися досить потужними університетами.

Враховуючи це, а також те, що освіта є найважливішим компонентом духовного життя людини і фактором ефективності суспільства загалом, було вирішено проаналізувати вплив вищої освіти на формування національної еліти, особливо її знакових представників, на основі Бази даних «Персоналії», яка створюється в Інституті біографічних досліджень НБУВ.

З цією метою детально розглянемо дані поля «Навчальні заклади» Бази даних «Персоналії». Це поле, де позначається інформація про навчальні заклади, які закінчувала або в яких викладала особа, на яку заведено запис у базі даних. На даний момент словник бази даних «Персоналії» нараховує близько 3000 навчальних закладів. Серед них є вищі навчальні заклади, технікуми, училища, спеціалізовані школи тощо.

Таблиця

**Загальна чисельність персоналій БД «Персоналії»,
які закінчували або викладали у вищому навчальному закладі**

Навчальний заклад	Кількість персоналій
Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка	2366
Львівський національний університет імені Івана Франка	1409
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	1209
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	1015
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара	222

Як бачимо з таблиці, найбільша кількість осіб, занесених до бази даних, які закінчували або викладали у вищому навчальному закладі припадає на Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. Серед навчальних закладів України він посідає особливе місце: це головний вищий навчальний заклад нашої держави, який є центром вищої освіти та науки. За свою 170-річну історію університет пройшов довгий і складний шлях, зробив великий внесок у розвиток вищої освіти, науки та культури в Україні. Університет пережив періоди піднесення та занепаду. Неодноразово змінювалися назви: Київський імператорський університет св. Володимира, Київський інститут народної освіти імені М. Драгоманова, Київський державний університет, Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка, Київський орден Леніна і орден Жовтневої революції університет ім. Т. Г. Шевченка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка – багатогалузевий навчальний комплекс. За роки свого існування університет підготував 300 тис. фахівців та понад 33 тис. кандидатів і докторів наук.

Наступну сходинку займає Львівський національний університет імені Івана Франка – один із найстаріших не лише в Україні, а й у Східній Європі університет. Створений він був у 1661 року як Львівська академія з правами університету. У різні часи Львівський університет називався Йосифінським університетом, Університетом Франца І, Університетом Яна Казимира. Зараз це один з найпрестижніших університетів України.

Одеський національний університет є одним з найстаріших університетів України і разом з Київським, Харківським і Львівським університетами фактично визначає стан і перспективи розвитку освіти, науки і культури в мережі освіти нашої країни. Свою історію він розпочинає у 1865 р. як Імператорський Новоросійський університет. Зараз це всесвітньовідомий університет з високим міжнародним авторитетом, на базі факультетів якого створений Одеський державний медичний університет, Одеський державний економічний університет, Одеська національна юридична академія.

Харківський національний університет – один із найстаріших університетів Східної Європи. Він був заснований у листопаді 1804 року з ініціативи видатного просвітителя В. Н. Каразіна. За роки існування університет закінчили понад 130 тис. осіб. Університет стояв у витоків усієї вищої освіти Харківщини. Від нього походять Національна юридична академія, Національна фармацевтична академія, Харківський медичний університет, Харківський педагогічний університет, Харківська зооветеринарна академія, Харківська академія культури, Харківський економічний університет та інші вищі навчальні заклади.

Дніпропетровський національний університет заснований у 1918 році завдяки наполегливим зусиллям місцевої інтелігенції й підтримці видатних українських вчених В. І. Вернадського, Д. І. Багалія, М. П. Василенка, Л. В. Писаржевського. Університет був створений на базі Вищих жіночих курсів і мав назву Катеринославський. Усього за час існування в університеті підготовлено понад 120 тисяч фахівців. Розподіл представників Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка у БД «Персоналії» представлений за доменами.

Тож уточнивши кількість персоналій, можемо зазначити у базі даних «Персоналії» причетність до Київського національного університету імені Тараса Шевченка більш за все мають фахівців природничих наук – 540; політиків – 233; та гуманітаріїв – 257, тобто приблизно однакова кількість (вдвічі менша за представників природничих наук); істориків – 378; менше

за все персоналій Київського національного університету імені Тараса Шевченка представлені доменом «Економічні та суспільні науки» – 86.

Щодо розподілу представників Львівського національного університету імені Івана Франка у БД «Персоналії» за доменами спостерігаємо таке співвідношення: «Історія» – 225, «Природничі науки» – 205, «Політика» – 226. Найбільша кількість фахівців Львівського університету причетна до гуманітарних наук – 315, найменша – також до домену «Економічні та суспільні науки» – 29. Тобто, Львівський університет у базі даних представлений приблизно однаковою кількістю персоналій.

Харківський університет представлений у Базі даних «Персоналії» значним чином фахівцями природничих наук – 355, гуманітаріїв – 188 та істориків – 146 – приблизно вдвічі менше. Найменша кількість персоналій припадає на політиків – 72 та економістів – 53.

Фахівці Дніпропетровського національного університету розподілені за доменами у базі даних «Персоналії» приблизно також, як і представники Харківського національного університету, але у меншій кількості, тобто найбільша кількість – це природничі науки – 95, приблизно однакова кількість істориків – 26 та гуманітаріїв – 29, економістів (5) та політиків (12) – найменше.

Одеський університет значною мірою представлений доменом «Природничі науки» – 439. Розподіл інших доменів відбувається у тих же пропорціях, що у Харківському та Дніпропетровському національних університетах. Тобто, гуманітаріїв – 156, істориків – 178, політиків – 77, найменше представників економічних та суспільних наук – 48.

Таким чином без сумніву, найбільша кількість персоналій домену «Природничі науки» бази даних «Персоналії» складається з фахівців Київського політехнічного інституту – 793. Далі йде Львівський політехнічний інститут – 160, Одеський політехнічний інститут – 92 і на останньому місці – Донецький політехнічний інститут – 53.

Якщо розглядати кількість представників педагогічних інститутів які представлені у БД «Персоналії», то ми побачимо таку картину: Київський педагогічний інститут – 274, Одеський педагогічний інститут – 104, Кам'янець-Подільський педагогічний інститут – 87, Харківський педагогічний інститут – 83, Ніжинський педагогічний інститут – 65, Полтавський педагогічний інститут – 52, Івано-Франківський педагогічний інститут – 49, Львівський педагогічний інститут – 45, Житомирський педагогічний інститут – 44, Рівненський педагогічний інститут – 33,

Тернопільський педагогічний інститут – 27, Донецький педагогічний інститут – 16, Дніпропетровський педагогічний інститут – 4.

Отже, можна стверджувати, що домен «Педагогіка та освіта» бази даних «Персоналії» найбільше формують фахівці Київського педагогічного інституту, далі – з відривом – Одеського, Кам’янець-Подільського та Харківського педагогічних інститутів.

Система освіти України має глибокі традиції розвитку – знання отримали в ній сотні тисяч людей. Якщо брати до уваги період, за який збереглося найбільше даних про знакові постаті України, найбільш потужними вузами є Київський, Львівський, Одеський, Харківський та Дніпропетровські університети – вони дали найбільше випускників, які знаходяться в базі даних «Персоналії», причому безумовним лідером виглядає Київський університет, а далі йдуть Львівський, Одеський та Харківський, скромніше виглядає Дніпропетровський. Серед політехнічних вишів лідерами є Київський та Львівський. Серед педагогічних – Київський та Одеський педагогічні інститути.

Відтак можна зробити висновок, що персоналії України отримували свою вищу освіту загалом в Києві, Львові, Харкові та Одесі. Найбільший внесок зробив Київ, причому всі освітянські напрями представлені досить вагомо. Можна говорити про те, що Львів більше спеціалізувався на гуманітарному напрямку, а Харків та Одеса – на природничому.

Разом з тим хотілося б відзначити додатково такий центр педагогічної освіти як Кам’янець-Подільський педагогічний інститут, який є одним з лідерів серед педагогічних вишів, а також Дніпропетровський університет та Донецький політехнічний інститут. Сподіватимемося, що українські виші в різних містах набиратимуть силу і складуть достойну конкуренцію освітнім грандам.

Наведені дані свідчать про значні дослідницькі можливості, які відкриває перед науковцями оперування Базою даних створеного Інститутом біографічних досліджень НБУВ електронного «Українського національного біографічного архіву». Закладені у Базі даних параметри, в принципі, дають змогу здійснення аналізу багатьох важливих «зрізів» українського суспільства у різних його хронологічних, регіональних, професійних та інших вимірах.

Список використаних джерел

1. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dnu.dp.ua/> – Назва з екрану.
2. Київський національний університет імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univ.kiev.ua/ua/> – Назва з екрану.
3. Львівський національний університет імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.franko.lviv.ua/> – Назва з екрану.
4. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://onu.edu.ua/> – Назва з екрану.
5. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univer.kharkov.ua/> – Назва з екрану.